

SDJ 2021: Vuolleskuvla

Buresboahhtin vástidit Skuvladearvvašvuohťajearahallamii!

Bivdit, ahte vástidat skuvla dearvvašvuohťajearahallamii.
Jearahallamii vástideapmi lea eaktodáhtolaš.

Rávvagat vástideaddjái:

- Vállje vástádusa, mii lea lagamusas iežat oaivila dehe vásáhusa.
- Vástit gažaldagaide rehálaččat.
- Fuolat das, ahte sáhtát deavdit skovi ráfis.
Atte maiddái earáid deavdit ráfis iežaset skoviid.
- Vuojo iežat vástádusaide. Ále čuovo, maid earát vástidit.
- Deaddil loahpas “Sádde”-boalu ja gidde bláđána.

Jearahallamis ii jerro du namma. Giige ii oaččo diehtit, mo leat vástidan.

Buot vástádusat gieđahallojuvvojit luohťámušain.

Vástádusaide vuohťul sáhttit buoridit mánáid, nuoraid ja bearrašiid bálvalusaide ja ovddidit skuvllaid doaimbama.

Vástádusaide geavahuvvo maiddái diedalaš dutkamusaide.

Dieđut seaillohuvvojit Dearvvašvuohťa ja buresbirgejumi lágádus.

Duogášdieđut

1. Mii lea du virggalas sohka bealli?

- Bárdni
- Nieida

2. Man luohkás don leat?

- 4. luohkás
- 5. luohkás

3. Gos vástidan dán jearahallamii?

- Skuvllas lagašoahpahasas
- Gáiddusoahpahasas

Skuvlavázzin

4. Liikotgo skuvlavázzimii dál? Liikon skuvlavázzimii

- Hui olu
- Oalle olu
- Oalle unnán
- In ollenge

5. Leago du luohkás ráfálaš?

- Dávjá
- Muhtumin
- Eai goassige

6. Go luohkás hubmojuvvo juoga áššis, nu duosttatgo dadjat maid ieš oaivildat?

- Dávjá
- Muhtumin
- In goassige

7. Loktetgo luohkát oahppit ovttas?

- Dávjá
- Muhtumin
- Eai goassige

8. Man bures don boadát áigái skuvlaskihpáriiguin?

- Bures
- Govttolaččat
- Hejot

9. Man bures boadát áigái oahpaheddjiiguin?

- Bures
- Govttolaččat
- Hejot

10. Leatgo oahpaheaddjit beroštuvvan das, mii dutnje gullo?

- Dávjá
- Muhtumin
- Eai goassige

Givssidemiin oaivvildat čuovvovaš jearaldagas dan, ahte oahpaheaddji dahje eará bargovehkii gullevaš olmmoš dagaha sániiguin dahje daguiguin jámma váivves miela muhtun oahppái. Givssideapmi ii goittotge leat ovdamearkan seahkaneapmi oahppi heajos láhttemii dahje bargguid barggakeahhtá guođdimii.

11. Leago muhtun oahpaheaddjiin dahje eará skuvllat rávis olbmuin givssidan du skuvllas **dán luohká** áigge?

- Mánngga have vahkus
- Sulaid okte vahkus
- Hárvvit
- In ollenge

12. Man olu don leat leamaš fárus pláneme čuovvovaš áššiid **dán luohká** áigge?

- Olu
- Muhtun veardde
- In ollenge

Skuvlla oktasaš njuolggadusat

Diibmogaskadoaibma

Skuvlla šilljoviidodagat

Skuvlaboradeapmi

Skuvlla feasttat, dáhpáhusat ja mohkit

Oahppodiimmuid sisdoallu

13. Mun muosáhan iežan leat dehálaš oassi

- Seamma oaivilis
- Ii seamma iige sierra oaivilis
- Sierra oaivilis

Luohkkáservoša

Skuvlaservoša

14. Maid oaivvildat diibmogaskkain?

- Seamma oaivilis
- Ii seamma iige sierra oaivilis
- Sierra oaivilis

Diibmogaskkat dehe daidda mannan baldet mu

Dovddan iežan oktonassan diibmogaskkain

Sávalin diibmogaskkaide eanet ordnejuvvon prográmma

15. Leatgo dus váttisvuodát lohkamis?

- li ollenge
- Muhtun veardde
- Olu

16. Leatgo dus váttisvuodát rehkenastimis?

- li ollenge
- Muhtun veardde
- Olu

17. Leatgo dus váttisvuodát čállimis?

- li ollenge
- Muhtun veardde
- Olu

18. Leatgo vásihan čuovvovašlágán dovdamušaid, mat laktásit du skuvlabargui?

- In goassige
- Muhtumin
- Dávjá

Orun hávkame skuvlabargui

Oađán hejot earálágan skuvlaáššiid dihtii

**Mu mielas orru, ahte lean manaheamen beroštumi skuvla
ektui**

Smiehtan, leago skuvlavázzimis mearkkašupmi

Orru, ahte in bastte bargat skuvlabargguid dego ovdal

19. Nabe man dávjá leat vásihan čuovvovaš dovdamušaid, mat laktásit skuvlabargui?

- Eai jur goassige
- Muhtun geardde mánus
- Muhtun geardde vahkus
- Measta beaivválaččat

**Go lihkan iddedis, mun dovddan buorrin álggahit
skuvlabarggu**

Lean movttáskan skuvlabarggus

Go barggan skuvlabargguid, vajálduhtán buot birrasis

20. Leago dutnje **dán luohká** áigge dáhpáhuvvan skuvllas dehe skuvlamátkkis bárti, man geažil leat fitnan doaktára, dearvvašvuohtheadikšu dehe buohccedikšu luhtte?

- li oktege
- Oktii
- Guovtte have dehe dávjjit

Diibmogaskkas

Faláštallandiimmus

Eará diimmus

Skuvlamátkkis

Givssideapmi

Givssideamiin dárkkuhuvvo dás dat, go nubbi oahppi dehe oahppiid joavku dadjá dehe dahká unohis áššiid muhtin oahppái. Givssideapmi lea maid dat, go oahppi givssiduvvo **duojážassii**, vugiin masa son ii liiko. Givssideapmi ii leat dat, go guokte sulaid **ovttagievrrat** oahppi riidaleaba.

21. Man dávjá don leat givssiduvvon skuvllas **dán lohkanbaji** áigge?

- Mánngga have vahkus
- Sulaid okte vahkus
- Hárvvit
- In ollenge

22. Man dávjá don leat oassálastán eara ohppiid givssideapmái **dán lohkanbaji** áigge?

- Mánngga have vahkus
- Sulaid okte vahkus
- Hárvvit
- In ollenge

Jos don it leat givssiduvvon dehe don it leat ieš oassálastán givssideapmái skuvllas dán lohkanbaji áigge, sirdás gažaldahkii 25.

23. Leatgo mitalan skuvlla muhtin ráves olbmui **dán lohkanbaji** áigge skuvllas dáhpáhuvvan givssideamis?

- Juo
- In (sirdás gažaldahkii 25)

24. Mii lea dáhpáhuvvan dan maŋŋel, go leat muitalan givssideamis?

- Givssideapmi lea nohkan
- Givssideapmi lea unnon
- Givssideapmi lea joatkašuvvan dego ovdalge
- Givssideapmi lea vearránan
- In dieđe

Dearvvašvuohta

25. Maid oaivvildat iežat dearvvašvuohtadilis?

- Hui buorre
- Oalle buorre
- Gaskageardán
- Oalle dehe hui heittot

Miela buresveadjin

26. Mot čuovvovaš čuoččuhusat leat doallan deaivása du buohta **guovtti mannan vahku** áigge?

- Doallá deaivása
- Duollet dálle
- Ii doala deaivása

Ledjen eahpedoaivvalaš dehe iluheapme

In návddašan mastege

Ledjen nu váibbas, ahte dušše čohkkájin ovtta sajes barggakeahtta maidege

Lei váttis jurddašit albma ládje dehe vuojulduvvat áššiide

Jurddašin, ahte oktage ii liiko munnje

Jurddašin, ahte in sáhte leat goassige liikká buorre go eará mánát

27. Vuolde leat cealkagat, mat govvejit earálágan dovdduid ja dovdamušaid. Vállje molssaeavttuin dan, mii govvida buoremusat du manjimus **golmma mánu** áigge.

- li goassige dahje ii olus goassige
- Muhtumin dahje muhtun veardde
- Dávjá dahje álo

Balan oadđimis eará sajis go ruovttus

Lean ráttástuvvan

Balan mannamis skuvlii

Go lean balus, de šattan oaivejorgásii dahje mus geasašigoahtá oaivvi

Balan mannamis ávvudemiide, dánssaide dahje gosa nu, gos leat olbmot, geaid in dovdda bures

28. Vállje čuovvovaš čuoččuhusaid bokte dan molssaeavttu, maid ieš dovddat ja jurddašat.

- Ollásit seamma oaivilis
- Seamma oaivilis
- Sierra oaivilis
- Ollásit sierra oaivilis

Dovddan ahte mus lea olmmošárvu unnimustá seammá olu go earáinge

Jáhkán ahte mus leat olu buorit bealit dahje iešvuodát

Sáhtán dahkat áššiid seamma bures go earáge olbmot

Jurddašan positiivvalaččat iežan birra

Lean oppalohkáid duđavaš alccesan

Jus du buresveadjimii laktásan áššit váivvidit miela, de lea dehálaš hállat daiguin vanhemiiguin dahje skuvla dearvvašvuodadivššáriin. Sáhtát maiddáid háleštit áššiin ovdamearkan MLL:a Mánáid ja nuoraid telefovnnas dahje chattis.

Ustibat

29. Man galle buori olbmá dus leat?

- li oktage
- Okta
- Guokte dehe eanet

30. Dovddatgo iežat oktonassan?

- In goassige
- Muhtumin
- Dávjá

Bániid bassan

31. Man dávjá basat iežat bániid?

- Guovtte geardde beavvis dehe dávjjit
- Oktii beavvis
- Hárvvit go oktii beavvis

Boradeapmi

32. Man dávjá borat iđitbihtá skuvlavahku áigge?

- Viđa iđida
- 3–4 iđida
- 1–2 iđida
- In oktiige

33. Man dávjá borat čuovvovaš borramušaid skuvlaboradeamis **skuvlavahku** áigge?

- Viđa beavve áigge
- 3–4 beavve áigge
- 1–2 beavve áigge
- In oktege

Váldobiepmu

Saláhta dehe fiinnisin njuvdojuvvon ruohtasšattu

Mielkki dehe bimi

Láibbi

Oadđin

34. Oadđatgo mielastat doarvái?

- Juo, measta álo
- Juo, dávjá
- Hárve dahje ii olus goassige
- In máhte dadjat

Falášstallan

Falášstallamiin dárkkuhuvvo dás visot dakkár doaibma, mii lokte váimmu coahkkima ja oažžu du oanehassii šieđđaluvvat ovdamearkka dihte faláštaladettiin, spealadettiin ustibiiguin, skuvlamátkkis, diibmogaskkas dehe skuvlla falášstallandiimmuin.

35. Smiehta buot lihcadeapmát vássán **7 beaivve** áigge. Man galle beaivve don leat lihkadán aŋkke diimmu beaivvis?

- 0 beaivve
- 1 beaivve áigge
- 2 beaivve áigge
- 3 beaivve áigge
- 4 beaivve áigge
- 5 beaivve áigge
- 6 beaivve áigge
- 7 beaivve áigge

Borgguheapmi ja gárrenávdnasat

36. Leatgo goassige geavahan dáid?

- In ollenge
- Lean geahččalan oktii dehe moddii
- Geavahan duollet dále

Duhpát

Snuvsa

Šleadgaduhpát

37. Borgguhitgo du vánhemat dál?

Eadni

Áhčči

- Ii
- Juo
- In dieđe

38. Leatgo máisten dehe juhkan alkohola, ovdamearkka dihte vuollaga dehe sidera?

- In leat
- Lean máisten veaháš
- Lean juhkan mángga háve

39. Geavahago soames du váhnemiin liiggás olu alkohola?

- li (sirdás gažaldahkii 41)
- Juo

40. Leago dat hehtten du?

- li
- Juo

Headušteapmi ja veahkaváldi

Fysihkalaš veahkaváldi

41. Leatgo dutnje dahkkon mañimus gollan **12 mánu** áigge čuovvovaš áššit?

- Juo
- li

Suoláduvvon dehe geahččaluvvon suoládit juoga veahkaválddiin dehe dainna uhkidemiin

Muđuid suoláduvvon juoga

Uhkiduvvon vaháguhttot fysalaččat

Rohkkahuvvon fysalaččat dego čorpmađuvvon, čikčojuvvon dehe adnon juoga vearju

Seksuála headušteapmi ja veahkaváldi

Dus lea riekti mearridit, mainna lágiin du duohtadit. Jos soames lea duohtadan du moive- dehe unohis vugiin, dehe lea bákkuhan du duohtadit iežat, nu lea dehálaš, ahte muiatlat das maid ráves olbmui, geasa luohtát. Sáhtát muiatit áššis ovdamearkka dihte oahpaheadjái dehe skuvladearvvašvuohtadikšui.

42. Leatgo muosáhan juoidá čuovvovaččain mañimus gollan **12 mánu** áigge?

- Juo
- In

Goruda kommenterema dehe evttohallama, mii dovdo headušteaddjin dehe balddehahttin

Seksuálalaččat headušteaddji deakstadieđuid sáddema dehe videoid dehe govaid čájeheami

Soames lea duohtadan du čiččiid dehe sohkaealániid du dáhtu vuostá

Soames lea deaddán du dehe bákkuhan du duohtadit iežat čiččiid dehe sohkaealániid

Bearrašis vásihuvvon veahkaváldi

Váhnemiin dárkkuhuvvojit dáin gažaldagain ovdamearkka dihte eadni dehe eadnebealli, áhčči dehe áhččebealli, adopšuvdnaváhnemat, sadjásašbearraša váhnemat dehe mánáidsuodjalanlágádusa oahpisteaddjit.

43. Leatgo du váhnemat dahkan **dutnje** čuovvovaš áššiid maŋimus vássán **12 mánu** áigge?

- II
- 1–2 háve
- 3 háve dehe dávjjit
- Lea dahkan, muhto in muite man galle háve

Biehttan hupmamis dutnje guhkes áigái

Loavkidan sánálaččat, ovdamearkka dihte bealkán du

Vuollánahtán dehe hehpehan du

Uhkidan hilgut dehe guođđit du okto

Bálkon, časkán dehe čiekčan dávviriid (omd. speigalan uvssaid)

Lássen du juoga báikái

Uhkidan du veahkaváldiin

44. Leatgo du váhnemat dahkan **dutnje** čuovvovaš áššiid maŋimus vássán **12 mánu** áigge?

- II
- 1–2 háve
- 3 háve dehe dávjjit
- Lea dahkan, muhto in muite man galle háve

Dollen du nu, ahte don leat bávččagan

Norrdadan dehe ravgon du vašánit

Duhkuštan du

Spežžen du

Čorbmadan du dehe časkán diŋggain

Čievččastan du

Bávččagahtán du muđuid fysihkalaččat

45. Nabe leatgo ieš oaidnán dehe gullan, ahte soames du bearrašis lea dahkan **iežat nuppi bearašlahttui** čuovvovaš áššiid maŋimus vássán **12 mánu** áigge?

- Juo
- In

Dollen su nu, ahte son bávvččagii

Norddadan dehe ravgon su vašánit

Duhkuštan su

Spežžen su

Čorbmadan su dehe časkán dinggain

Čievččastan su

Bávvččagahtán su muđuid fysihkalaččat

Jos leat vásihan heađušteami dehe veahkaválddi, de lea hui dehálaš muitalit das ráves olbmui. Sáhtát hupmat ovdamearkka dihte oahpaheaddjái dehe skuvladearvvašvuohtadikšui. Sáhtát maid čuojahit MML:a Mánáid ja nuoraid telefodnii dege Rihkusgillájeaddjigohccái.

Veahki oažžun ja bálvalusat

46. Man galle háve don leat buohkanassii fitnan skuvladearvvašvuohtadikšu luhtte **dán luohká** áigge?

- In oktiige
- Ovtta háve
- 2–3 háve
- 4 háve dehe eanet

Dearvvašvuohtadikšu ja doavttir dahkaba buot ohppiide dearvvašvuohtadárkkástusaid jeavddalaččat. Dábálaččat dearvvašvuohtadikšu bovde dehe addá áiggi dearvvašvuohtadárkkástussii.

47. Leatgo fitnan **dán luohká** áigge dearvvašvuohtadárkkástusas skuvladearvvašvuohtadikšu dehe skuvladoaktára luhtte?

- Juo
- In (sirdás gažaldahkii 49)
- In dieđe (sirdás gažaldahkii 49)

48. Mot čuovvovaš áššit ollašuvve **dán luohká** áigge dahkkon dearvvašvuohtadárkkástusas?

- Seamma oaivilis
- Ii seamma iige sierra oaivilis
- Sierra oaivilis

Hubmojuvvui munnje dehálaš áššiin

Mu oaivil guldaluvvui

Hubmojuvvui mu ruovttuáššiin

Dusten mitalit iežan áššiin rehálaččat

49. Leatgo fitnan **dán luohká** áigge skuvlakuráhtora ságain?

- In
- Juo
- In dieđe

50. Leatgo fitnan **dán luohká** áigge skuvlapsykologa ságain?

- In
- Juo
- In dieđe

51. Leatgo skuvllastat muhtun ráves olmmoš, geainna sáhtát dárbbu mielde ságastallat áššiin, mat deddet du miela?

- Ii
- Juo
- In dieđe

Bearaš ja orrun

52. Gos don orut? *Vállje dan molssaeavttu, mii buoremusat govvida du dili.*

- Váhnemiiguin oktasaš ruovttus (sirdás gažaldahkii 54)
- Orun sulaid liikká olu iežan goappaš váhnemiin ovdamearkka dihte vuorrovahkuid, soai eaba oro ovttas (sirdás gažaldahkii 54)
- Orun ovttas válđoáššis iežan nuppi váhnemiin ja mun lean nuppi váhneman luhtte duollet dálle, ovdamearkka dihte vahkuloahpaid (sirdás gažaldahkii 54)
- Iežan ovtta váhnemiin (sirdás gažaldahkii 54)
- Áhkuin ja ádjáin dehe eará fulkkiiguin almmá váhnemiid haga
- Sadjásašbearrašis (sirdás gažaldahkii 54)
- Mánáidruovttus, nuoraidruovttus dehe skuvlaruovttus (sirdás gažaldahkii 54)
- Bearašruovttus (sirdás gažaldahkii 54)
- Eará ládje (sirdás gažaldahkii 54)

53. Manin orut áhkuin ja ádjáin dehe eará fulkkiiguin?

- Sosiálabargi (sosba) lea dadjan gos orun
- Eará ákkaid dihte
- In máhte čilget

54. Man riikkas don ja du váhnemat leat riegádan? *Vástit nu ahte guoská buohkaid*

Don

Eadni

Áhčči

- Suopma
- Ruotta
- Estteenan
- Ruošša dehe ovddeš Sovjetlihttu
- Muhtun eará Eurohpa riika
- Somalia
- Irak
- Iran
- Afganistan
- Kiinná
- Thaieanan
- Vietnam
- Muhtun eará riika

55. Man guhká don leat orron Suomas?

- Badjel 10 jagi dehe oba iežan eallinagi
- 5–10 jagi
- 1–4 jagi
- Vuollel jagi

56. Basttátgo ságastallat iežat váhnemiiguin iežat áššiin?

- En jur goassige
- Duollet dálle
- Oalle dávjá
- Dávjá

57. Man dávjá du buohta dáhpáhuvvet čuovvovaš áššit?

- Dávjá
- Muhtumin
- Eai ollenge

Ságastalat iežat váhnemiiguin skuvlabeaivvitat

Šiehttabehtet ruoktotboahthináiggiin, go vuolggát olggos

Du váhnemat humadit du ustibiiguin singuin deaivvadettiin

Du váhnemat dorjot ja movttiidahttet du

Duhtavašvuohta eallimii

58. Leatgo don eallimasat dálá áigge

- Hui duhtavaš
- Oalle duhtavaš
- In duhtavaš inge duhtameahttun
- Oalle duhtameahttun
- Hui duhtameahttun

Friddjaáigi

Čuovvovaš gažaldagas nehtain dárkkuhuvvojit heivehusat, spealut, filmmat dehe prográmmat, mat geavahuvvojit sierralágán rusttegiiguin (dego giehtatelefovdna, tableahtta, dihtor, televišuvdna) Neahta geavahus leat maid sosiála media ja fierbmebálvalusat.

59. Man dávjá leat muosáhan čuovvovaš áššiid?

- Hui dávjá
- Oalle dávjá
- Ii beare dávjá
- In goassige

Mun lean geahččalan orrut unnit áiggi nehtas, muhto in leat lihkestuvvan

Mun galggalin loaktit eanet áigge bearrašiin, ustiibiiguin dehe leavssuiguin, muhto buot áigi gollá nehtas

Mun lean fuobmán iežan leat nehtas, vaikko mus ii leat rievtti mielde leamaš oba miellage doppe orrut

Lean dovdan iežan jierástuvvan go in leat beassan nehtii

In leat boradan dehe nohkkan neahta geažil

60. Man dávjá buđaldat juoidá?

- 6–7 beavvi vahkus
- 5 beavvi vahkus
- 3–4 beavvi vahkus
- 1–2 beavvi vahkus
- Hárvvit

Dáidagiin ja kultuvrrain buđaldeapmi lea ovdamearkka dihte sárgun, čállin, koden dehe teáhteris, festariin, sirkosis dehe museas fitnan. Maiddái musihka guldaleapmi, girjjiid lohkan, govven ja videoid ráhkadeapmi dehe ealligovaid geahččan lea dáidagiin ja kultuvrrain buđaldeapmi.

61. Smiehta buot dáidaga ja kultuvrra buđaldeamát mañimus vássán **7 beavvi** áigge. Man galle beavve lea buđaldan dáidagiin ja kultuvrrain aŋkke diimmu beavvis?

- 0 beavve
- 1 beavve áigge
- 2 beavve áigge
- 3 beavve áigge
- 4 beavve áigge
- 5 beavve áigge
- 6 beavve áigge
- 7 beavve áigge

Korona epidemiija

62. Olbmuiin sáhttet leat fuolat, mat laktásit koronavirusii. Leatgo leamaš **dán luohká** áigge fuolas čuovvovaš áššiin?

- In ollenge
- Muhtun veardde
- Olu

Koronavirusnjoammuma oazžumis**Das, ahte njoammudat eará olbmuide****Das, ahte dutnje lagaš olmmoš (omd bearašlahttu, fuolki dahje ustit) oazžu koronavirusnjoammuma**

63. Leago koronaepidemiija dehe dan gáržžidandoaimmat váikkuhan árgaeallimasat **dán luohká** áigge?

- li váikkuhus
- Juo, unnon
- Juo, lassánan
- li guoskka mu

Bearrašiin vásihuvvon áiggi mearri

Bearraša siskkáldas sierramielalašvuodat ja ruossalasvuodat

Oktavuoda doallan áddjái ja áhkku

Oktavuoda doallan ustibiidda

Giitu vástadusainat!

Jus du buresveadjimii laktásan áššit váivvidit miela, de lea dehálaš hállat daiguin vanhemiiguin dahje skuvla dearvvašvuodadivššáriin. Sáhtát maiddái háleštit áššiin ovdamearkan MLL:a Mánáid ja nuoraid telefonnas dahje chattis.

Sáhtán dárbbu mielde addit máhcahaga jearahallamis: _____

Deaddil loahpas “Sádde”-boalu ja gidde bláđána.